

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

Ymateb i adolygiad thematig Estyn o wella ysgolion trwy gonsortia addysg rhanbarthol

ISBN digidol 978 1 4734 3692 3
© Hawlfraint y Goron Mehefin 2015
WG24551

Teitl yr adroddiad:**Gwella ysgolion trwy gonsortia addysg rhanbarthol****Manylion yr adroddiad**

Diben yr arolwg hwn yw adrodd ar y cynnydd sy'n cael ei wneud gan gonsortia addysg rhanbarthol i ddarparu gwasanaethau gwella ysgolion.

Ar wahân, gofynnodd Archwilydd Cyffredinol Cymru i staff Swyddfa Archwilio Cymru gynnal astudiaeth o ddull Llywodraeth Cymru o wella ysgolion trwy gonsortia rhanbarthol. Bydd staff Swyddfa Archwilio Cymru yn adrodd wrth y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru.

Cynhaliodd staff Estyn a Swyddfa Archwilio Cymru ymweliadau gwaith maes â phob consortiwm rhanbarthol mewn partneriaeth a rhannwyd tystiolaeth rhwng y ddau sefydliad.

Cynhaliwyd yr ymweliadau hyn rhwng Tachwedd 2014 ac Ionawr 2015. Roedd yr arolwg hefyd yn cynnwys craffu ar ystod eang o dystiolaeth o ysgolion, awdurdodau lleol, awdurdodau esgobaethol, consortia rhanbarthol a Llywodraeth Cymru.

Crynodeb o'r prif ganfyddiadau.

Er na all y gwelliannau cyffredinol yn safonau cyrhaeddiad disgyblion dros y tair blynedd ddiwethaf gael eu priodoli'n gyfan gwbl i ddatblygu consortia rhanbarthol, mae'r data cyhoeddedig yn adlewyrchu gwelliant graddol yng nghyrhaeddiad disgyblion ar draws pob un o'r pedwar rhanbarth. Mae perfformiad yn gyson uwch yn GWE ac ERW nac ydyw yn CCD a GCA. Mae deilliannau arolygu ysgolion yn eithaf tebyg ar draws y pedwar rhanbarth, er bod cyfran uwch o ysgolion yn destun pryder yn GCA ac mae gan ERW nifer uwch o ysgolion sydd angen ymweliad dilynol ar ôl eu harolwg nad ydynt wedi gwneud digon o gynnydd.

Mae'r consortia wedi bod yn araf yn rhoi trefniadau llywodraethu ar waith yn llawn yn unol â Model Cenedlaethol Llywodraeth Cymru ar gyfer Gweithio Rhanbarthol ac mae'n rhy gynnar i farnu pa mor effeithiol yw'r trefniadau, uwch arweinyddiaeth a rheolaeth y consortia. Mae'r cynlluniau busnes ar gyfer 2014-15 yn canolbwyntio ar y meysydd pwysicaf i'w gwella, er bod gwendidau yn yr holl gynlluniau. Er bod enghreifftiau o graffu trylwyr gan aelodau etholedig ar y ffordd mae consortiwm rhanbarthol yn gweithio gydag ysgolion unigol, nid yw pwyllgorau craffu yn dwyn eu huwch swyddogion a'u cynrychiolwyr i gyfrif yn ddigon da.

Mae'r adroddiadau hunanarfarnu yn rhy gadarnhaol ar y cyfan, ac yn nodi cryfderau yn fwy cywir na diffygion. Mae'r rhan fwyaf o'r consortia rhanbarthol wedi ymgysylltu'n effeithiol â swyddogion Awdurdodau Lleol, arweinwyr ysgolion ac undebau llafur i ddatblygu eu blaenoriaethau a'u polisiau rhanbarthol ar gyfer gwella ysgolion. Fodd bynnag, nid yw'r un o'r consortia wedi ymgysylltu ddigon ag awdurdodau esgobaethol. Mae'r trefniadau sicrhau ansawdd ar gyfer ymgynghorwyr her wedi'u cryfhau ac mae cysondeb yng ngwaith ymgynghorwyr her, er nad yw'r trefniadau yn cael eu rhoi ar waith yn ddigon trylwyr bob amser.

Yn GCA a CCD, mae mwy na dwywaith yn fwy o ysgolion yn cymryd rhan yn y rhaglen Her Ysgolion Cymru na'r ddau ranbarth arall ac mae diffyg eglurder ynghylch y berthynas waith ag ysgolion a sut bydd consortia yn gwerthuso eu rôl mewn gwelliannau. Nid yw'r consortia wedi monitro pa mor dda y mae ysgolion yn defnyddio'r Grant Amddifadedd Disgyblion yn ddigon agos ac nid oes gan yr un o'r rhanbarthau dull strategol cydlynus o leihau effaith amddifadedd ar gyrhaeddiad.

Mae trefniadau addas ar waith gydag Awdurdodau Lleol ar gyfer rhannu gwybodaeth am lawer o feysydd gwasanaeth ond nid oes gan yr un o'r consortia system wedi'i datblygu'n llawn i gasglu, dadansoddi a rhannu gwybodaeth am gynnydd disgyblion ac ysgolion. Yn gyffredinol, mae consortia'n gwybod pa mor dda y mae llawer o'u hysgolion yn perfformio drwy waith ymgynghorwyr her, ond nid yw ymgynghorwyr her yn ddigon diagnostig bob amser i ddeall pam mae ysgol yn perfformio'n dda neu i'r gwrthwyneb ac nid ydynt bob amser yn cymryd rhan ddigonol yn y gwaith o gymedroli asesiadau athrawon bob amser.

At ei gilydd, mae consortia rhanbarthol yn well yn herio ysgolion ynglŷn â'u perfformiad presennol nag ydynt yn eu cefnogi i wella. Fodd bynnag, mae'r consortia'n datblygu strategaethau i helpu ysgolion gefnogi ei gilydd, er mai dim ond CCD sy'n cynnwys pob ysgol yn ei strategaeth. Mae consortia'n darparu gwybodaeth briodol i Awdurdodau Lleol am ysgolion sy'n achosi pryder. Wedi i Awdurdod Lleol gyhoeddi hysbysiad rhybudd statudol i wella ysgol, mae'r consortiwm rhanbarthol yn gweithio'n dda gyda'r ysgol a'r Awdurdod Lleol fel arfer i gytuno ar gynllun addas a monitro cynnydd.

Argymhellion 1-5

Dylai consortia rhanbarthol:

A1 Wella trefniadau rheoli perfformiad trwy:

- gynllunio ar gyfer y tymor canolig i sicrhau dull strategol o wella ysgolion

- sicrhau bod cynlluniau'n cynnwys camau gweithredu sy'n benodol a mesuradwy, gyda thargedau, costau a cherrig milltir priodol ar gyfer cyflawni
- cofnodi, rhannu a defnyddio data (o lefel disgybl i fyny) yn effeithlon ac yn effeithiol
- monitro cynnydd disgyblion ac ysgolion yn rheolaidd
- defnyddio dull mwy trylwyr o nodi risgiau a'u rheoli
- hunanarfarnu eu cryfderau a'u diffygion yn realistig

A2 Sicrhau cysondeb gwell yn ansawdd arfarniadau ymgynghorwyr her o ysgolion, yn enwedig mewn perthynas ag addysgu ac arweinyddiaeth

A3 Datblygu strategaethau cliriach i fynd i'r afael ag effaith amddifadedd ar ddeilliannau addysg a sicrhau bod yr holl gamau gweithredu yn gydlynus i'r perwyl hwn

A4 Gwella ansawdd ac ystod y cymorth ar gyfer ysgolion, ac yn benodol:

- datblygu strategaethau cliriach ar gyfer gwneud y mwyaf o botensial cymorth o un ysgol i'r llall
- darparu neu frocera cymorth gwell ar gyfer addysgu a dysgu mewn meysydd pwnc nad ydynt yn rhai craidd

A5 Cynnwys awdurdodau esgobaethol yn effeithiol wrth gynllunio ac arfarnu gwasanaethau rhanbarthol yn strategol

Ymateb Llywodraeth Cymru

Mae'r argymhellion hyn ar gyfer y consortia ac rydym yn cytuno â'u cynnwys.

Byddwn yn trafod yr adroddiad a'i ganfyddiadau gyda'r sector yng nghyfarfod nesaf Cyfarwyddwyr CCAC a chynnal trafodaethau manwl pellach ar yr argymhellion yn uniongyrchol â phersonél allweddol y consortia (ynghyd â chyfarwyddwr arweiniol CCAC a'r prif weithredwr arweiniol), ym mhob consortiwm yn adolygiad yr haf a digwyddiadau Her sydd wedi'u trefnu ar gyfer mis Mehefin a mis Gorffennaf 2015.

Yn y trafodaethau hyn byddwn yn sicrhau bod y consortia'n mynd i'r afael â'r argymhellion a wnaed ac yn gweithio'n gyson ledled Cymru ar y materion dal sylw.

Yn ogystal â hyn, mae arweinwyr polisi yn y AdAS yn gweithio gyda chonsortia i sicrhau bod y materion eraill a grybwyllir yn yr argymhellion hyn wrthi'n cael eu datrys. Er enghraifft, o ran strategaethau i fynd i'r afael ag

amddifadedd, mae pob consortiwm wedi mabwysiadu gwahanol ddulliau o gefnogi ysgolion i fynd i'r afael ag effaith tlodi ar gyrhaeddiad addysgol. Mae'r consortia wedi cydnabod yr angen i ddatblygu sgiliau eu staff a/neu ymgynghorwyr her. I hwyluso hyn, rhoddodd Llywodraeth Cymru £50,000 i bob consortiwm i gynyddu ei allu tua diwedd 2014-15.

Hefyd, bydd y dull newydd o gynllunio busnes (sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r consortia gyflwyno prif gynlluniau, gan gynnwys un ar fynd i'r afael ag effaith tlodi ar gyrhaeddiad addysgol), yn annog dull mwy cydlynol o gynllunio strategol, ac eleni, mewn ymateb i adborth nad oedd digon o fanylion yn ei brif gynllun, anfonodd GWE ei strategaeth trechu amddifadedd drafft ymlaen atom. Mae o leiaf dau gonsortiw m wedi recriwtio cydlynnydd Cau'r Bwlch. Mae'n ofynnol i'r consortia gyflwyno Cynllun Cymorth Grant Amddifadedd Disgyblion bellach hefyd, sy'n amlinellu sut y byddant yn cynorthwyo ysgolion i wneud defnydd effeithiol o'r Grant Amddifadedd Disgyblion, a pha gamau y byddant yn eu cymryd, gan gynnwys adennill arian, lle mae'n amlwg nad yw'r grant yn cael ei ddefnyddio at y dibenion a fwriadwyd.

Drwy'r Fargen Newydd ar gyfer y Gweithlu Addysg, bydd Llywodraeth Cymru'n cydweithio'n agos â'r consortia ar ddatblygu ystod eang o ddarpariaeth dysgu proffesiynol a fydd yn cael ei ddarparu drwy rwydwaith ysgolion arloesol. Bydd y dull hwn yn hwyluso mwy o gydweithio rhwng ysgolion.

Argymhellion 6-7

Dylai awdurdodau lleol:

A6 Gefnogi eu consortiwm rhanbarthol i ddatblygu cynlluniau busnes tymor canolig a sicrhau bod yr holl gynlluniau'n ystyried anghenion eu hysgolion lleol.

A7 Datblygu perthnasoedd gweithio ffurfiol rhwng pwyllgorau craffu yn eu consortiwm er mwyn craffu ar waith ac effaith eu consortiwm rhanbarthol.

Ymateb Llywodraeth Cymru

Mae'r argymhellion hyn ar gyfer Awdurdodau Lleol ac rydym yn cytuno â'u cynnwys.

Fel yr amlinellir uchod, byddwn yn trafod yr adroddiad gyda chyfarwyddwyr arweiniol CCAC ac yn sicrhau bod Llywodraeth Cymru'n cefnogi Awdurdodau Lleol a chonsortia i fynd i'r afael â'r argymhellion hyn.

Argymhellion 8-13

Dylai Llywodraeth Cymru:

A8 Wella'i strategaeth i ddatblygu uwch arweinwyr a rheolwyr ar gyfer addysg ar lefel awdurdod lleol a chonsortia rhanbarthol

A9 Cydweithio'n fwy â chonsortia ac awdurdodau lleol i gytuno ar gynlluniau busnes tymor byr a thymor canolig a lleihau ceisiadau i newid ac ychwanegu at gynlluniau yng nghanol blwyddyn

A10 Sicrhau bod categoreiddio ysgolion yn cael ei safoni'n drylwyr ar draws y consortia

A11 Datblygu dealltwriaeth ar y cyd rhwng athrawon, ysgolion, awdurdodau lleol, consortia rhanbarthol a Llywodraeth Cymru am ddiben targedau cyrhaeddiad a'r defnydd a wneir ohonynt

A12 Ymgysylltu'n fwy effeithiol ag awdurdodau esgobaethol i ddatblygu eu strategaeth ar gyfer gwella ysgolion

A13 Sicrhau bod consortia, awdurdodau lleol ac awdurdodau esgobaethol yn glir ynglŷn â'u rolau a'u cyfrifoldebau priodol ar gyfer ysgolion yn rhaglen Her Ysgolion Cymru

Ymateb Llywodraeth Cymru

Mae'r argymhellion hyn ar gyfer Llywodraeth Cymru ac rydym yn eu derbyn i gyd.

Byddwn yn gweithio gyda'r consortia a'u hawdurdodau lleol cyfansoddol i fynd i'r afael â'r argymhellion hyn.

Fel y crybwyllwyd eisoes, rydym wedi symud eleni i symleiddio'r broses o gynllunio busnes y consortia i brif gynlluniau busnes sy'n cwmpasu cyfnod o flwyddyn er mwyn rhoi ffocws ar fynd i'r afael â blaenoriaethau allweddol a'u cefnogi. Rydym wrthi'n cynnal trafodaethau gyda phrif weithredwyr arweiniol consortia, Gyfarwyddwyr a Rheolwr Gyfarwyddwyr arweiniol i newid i gylch cynllunio tair blynedd er mwyn cefnogi datblygiad targedau tymor hirach a chynaliadwyedd. Byddwn hefyd yn datblygu'r grant Gwella Addysg ymhellach i gefnogi cynllunio yn y tymor hirach.

Rydym wedi gweithio gyda'r consortia drwy grŵp Safonau Ansawdd CCAC i adolygu a datblygu ymhellach y broses o gategoreiddio, safoni a dilysu. Yn sgil hynny, bydd canllawiau'n cael eu diweddarau a'u cryfhau i sicrhau cysondeb ledled y rhanbarthau. Bydd proses o gymedroli ar gyfer Cymru

gyfan yn cael ei rhoi ar waith hefyd.

Ar ôl datblygu'r Model Cenedlaethol, mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi cynnal trafodaethau gyda'r cyrff esgobaethol ynglŷn â'u hymgysylltiad â'r Model Cenedlaethol. Byddwn yn cyflymu'r gwaith hwn ac yn sicrhau bod eglurder rhwng CCAC, Llywodraeth Cymru ac awdurdodau Esgobaethol o ran gwella ysgolion.

Mae Her Ysgolion Cymru yn adeiladu ar y Model Cenedlaethol ar gyfer Gwaith Rhanbarthol, ac yn cyflymu a chanolbwyntio'r strategaeth gwella ysgolion. Cyflwynwyd y rhaglen yn ffurfiol mewn ysgolion ym mis Medi 2014 a bu Llywodraeth Cymru'n gweithio'n agos gyda a thrwy'r consortia rhanbarthol i bennu rolau a chyfrifoldebau. Wrth i'r rhaglen ddatblygu, mae trefniadau adrodd wedi'u sefydlu'n well. Byddwn yn parhau i weithio gyda rhanddeiliaid i wella a choethi, yn ôl yr angen.

Sefydlodd rhaglen Her Ysgolion Cymru Fwrdd Gwelliannau Carlam ar gyfer pob ysgol Llwybrau Llwyddiant. Mae'r Bwrdd yn dwyn ynghyd yr holl rhanddeiliaid allweddol i fonitro cynnydd, darparu her, a dwyn yr ysgol a'i harweinwyr i gyfrif. Mae aelodau'r Bwrdd hwn yn cynnwys y pennaeth, cadeirydd y llywodraethwyr, cynrychiolydd o'r awdurdod lleol, pennaeth clwstwr cynradd ac ymgynghorydd Her Ysgolion Cymru. Mae'r model Bwrdd Gwelliannau Carlam wedi cael croeso cynnes ac mae'r arwyddion cynnar yn awgrymu ei fod yn feganwaith effeithiol i sbarduno gwelliannau yn yr ysgol. Mae nifer o awdurdodau lleol a chonsortia wedi mabwysiadu'r model hwn ar gyfer ysgolion sy'n destun pryder yn eu hardaloedd.

Manylion cyhoeddi

Bydd yr adroddiad yn cael ei gyhoeddi ar neu ar ôl **3 Mehefin 2015** a gellir ei weld ar wefan Estyn www.estyn.gov.uk